

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΕΝΑ ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΟ ΣΧΕΔΙΟ

Φυσιογνωμία και πολιτική του ΠΑΣΟΚ στην πορεία μετάβασης

Του Δημήτρη Ρόκου Μέλους της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ

Οι σημερινές συνθήκες

Πριν από κάθε πολιτικοϊδεολογική ανάλυση σύμφωνα με τις αρχές της επιστημονικής μεθοδολογίας απαιτείται και προϋποτίθεται, ως θεμέλιο και υλικό τεκμηρίωσης, η αξιόπιστη και διεισδυτική απογραφή των συνθηκών της συγκεκριμένης κοινωνικοοικονομικής πολιτικής και πολιτισμικής πραγματικότητας τη συγκεκριμένη στιγμή.

Έτσι είναι κατά τη γνώμη μου, απόλυτα απαραίτητο ν' αντιληφθούμε χειροπιαστά και σ' όλη της την έκταση, τη βαθιά κρίση αρχών και αξιών, κρίση που διατρέχει κάθε κοινωνική οργάνωση και κοινωνική ομάδα και που εκφράζεται, για όσους έχουν μάτια και βλέπουν, καταλυτικά, και μέσα απ' τις πολιτικές, όλων ανεξαιρέτα των κομμάτων και των πολιτικών ομάδων.

Όσο περνάει ο καιρός, ξεμακραίνουν στο παρελθόν οράματα και αξίες, αγώνες και θυσίες, αρχές και διακηρύξεις, ζωντανά παραδείγματα και μύθοι και η αμείλικτη καθημερινή πραγματικότητα αποκαλύπτει πολλές φορές με δραματικό τρόπο, πισωγυρίσματα, υπαναχωρήσεις, ασυνέπειες κι ανακολουθίες, κι ακόμα προβάλλει μέσα απ' τη συγκεκριμένη λειτουργία του Τύπου, συγκεκριμένες νοοτροπίες, στάσεις και συμπεριφορές, αλλά και πρότυπα, που όχι μόνο συμβάλλουν στην αποπολιτικοποίηση των πολιτών, αλλά κι απωθούν, κάθε μέρα και περισσότερο και κάθε μέρα και περισσότερους πολίτες, απ' αυτό που μοιάζει να είναι σήμερα η πολιτική.

Το ΠΑΣΟΚ με την ιδρυτική διακήρυξη αρχών της 3ης του Σεπτεμβρίου, και την καταλυτική για τα ελληνικά δεδομένα απήχηση της προσωπικότητας του Α.Γ.Παπανδρέου, έκφρασε μέσα απ' την αυτοοργάνωσή του και τη λαϊκή

πρωτοβουλία, το ριζοσπαστισμό των μαζών και τη θέλησή τους, για μια άλλη ποιότητα και ένα άλλο ήθος, στην πολιτική, για την ενεργό και ουσιαστική συμμετοχή των πολιτών και των φορέων τους σ' όλες τις διαδικασίες που τους αφορούν, για ειλικρίνεια, συνέπεια και αξιοπιστία στους πολιτικούς αγώνες. Απόδειξη της ζωντάνιας και του δυναμισμού του νέου πολιτικού φορέα ήταν η ένταξη σ' αυτόν αγωνιστών της εθνικής αντίστασης και του αντιδικτατορικού αγώνα.

Μέσα απ' την πολιτική της Εθνικής Λαϊκής Ενότητας και της Ανοιχτής Δημοκρατικής Δράσης στα μαζικά κινήματα και στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, αναπτύχθηκε τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης στο γόνιμο έδαφος των κοινών αγώνων κατά της δικτατορίας, σε πολλούς τομείς, μια συναγωνιστική και δημιουργική συνεργασία με τις άλλες προοδευτικές δυνάμεις, κι ένα θετικό κλίμα στο λαό μας και τους εργαζόμενους, για την Αλλαγή που επαγγελλόμαστε, οργώνοντας όλη την Ελλάδα, «με το λαό πρωταγωνιστή των εξελίξεων».

Εργαλείο για τη δομική αλλαγή της ελληνικής κοινωνίας, το ΠΑΣΟΚ, επιλέγοντας το δημοκρατικό δρόμο της συμμετοχής, της κοινωνικοποίησης, της αποκέντρωσης και της αυτοδιαχείρισης, για την εθνικά ανεξάρτητη, αυτοδίκαιη και σύμμετρη, κοινωνική, οικονομική και πολιτισμική ανάπτυξη του τόπου μας, πρόκρινε σ' επίπεδο αρχών και θεωρίας, αλλά και όφειλε να το αποδείχνει κάθε μέρα και σε επίπεδο πρακτικής, την εσωκομματική δημοκρατική διαδικασία, τη συνεχή ιδεολογικοπολιτική δουλειά, το χτίσιμο μ' άλλα λόγια σοσιαλιστικής συνείδησης στα μέλη, τα στελέχη και τους φίλους του, που ν' ακτινοβολεί, να ελκύει, αλλά και να επιδρά θετικά και προοδευτικά στη μέση κοινωνική συνείδηση του λαού μας.

Στο δρόμο μέχρι την εκλογική νίκη του 1981, ως αναπόφευκτο πολλές φορές αποτέλεσμα της ατελούς εσωκομματικής δημοκρατίας αλλά και εκατέρωθεν λαθών, χάθηκαν για το ΠΑΣΟΚ μέσα από τις αλλεπάλληλες κρίσεις, πολλοί πολύτιμοι αγωνιστές της Αλλαγής, άξιοι και τιμημένοι σύντροφοι, (κι ανάμεσά τους πρώτος ο Σάκης Καράγιωργας).

Στις φάσεις αυτές, και μέσα απ' την προοπτική της ορατής πια «εξουσίας», άρχισε σιγά-σιγά να μορφοποιείται και να καθιερώνεται, με βασική την ευθύνη πολλών στελεχών, ως κυρίαρχη κομματική αντίληψη, στ' όνομα της δήθεν καθαρότητας του κόμματος και του «κομματικού πατριωτισμού», η νοοτροπία της πολιτικής φιλίας έξω από όργανα και διαδικασίες, κι η πρακτική στελέχωσης, σε μεγάλο βαθμό, των μη εκλεγμένων κομματικών οργάνων, με μέλη στα οποία καλλιεργούνταν αργά αλλά σταθερά η νοοτροπία του πολιτικού υπαλλήλου, κι όχι του πολιτικού στελέχους.

Η, με αστικούς όρους κομματική «ανέλιξη» τέτοιου τύπου μελών, που κατακτούσαν και συντηρούσαν με τον παθητικο-εκτελεστικό ρόλο τους, την εμπιστοσύνη της καλούμενης ιστορικής ηγεσίας του Κινήματος, κι ακόμα, η κυρίαρχη αντίληψη που καλλιεργήθηκε κύρια από τα συγκροτήματα του τύπου και ιδιαίτερα μετά το 1981, για τη δύναμη της πολιτικής των παρασκηνίων σε κυβερνητικό επίπεδο και της πολιτικής και των καλά πληροφορημένων κύκλων των πολλών και ποικίλων κέντρων και παράκεντρων κομματικής/κυβερνητικής εξουσίας (που αυτά υπέθαλπαν), διαμόρφωσαν σταδιακά μια άλλη εικόνα για το ΠΑΣΟΚ, πολύ διαφορετική από εκείνη του ΠΑΣΟΚ με τις συγκεκριμένες ιδεολογικές κι οργανωτικές αρχές ενός αριστερού σοσιαλιστικού κινήματος.

Μετά τον Οκτώβρη του 1981, τα συγκροτήματα του τύπου προκαλούσαν, συντηρούσαν, επιβεβαίωναν κι αναπαρήγαγαν, μέσα από καταγιτιστικές ανασχηματισμολογίες, και μεθοδευμένες προσωπικές προβολές, των σύμφωνα με τις εκάστοτε επιλογές και σκοπιμότητές τους, «επιτυχημένων» κομματικών/κυβερνητικών στελεχών, το επιδιωκόμενο γι' αυτούς πρόσωπο της κυβέρνησης, πρόσωπο βέβαια χωρίς το σφρίγος, την ποιότητα και το ήθος της διαρθρωτικής κοινωνικής αλλαγής που επαγγέλθηκε το ΠΑΣΟΚ του 1974, πρόσωπο όμως οικείο γι' αυτά, σύμφωνα με τις παλαιοκομματικές συνταγές του χειραγωγούμενου θεάτρου της πολιτικής, που **καμιά, ή μικρή μόνο σχέση είχε κι έχει, με την πολιτική των ενεργών πολιτών που αποτελούσε κι αποτελεί για μας την πεμπτούσια των αρχών του Κινήματος.**

■ Τα Κομμουνιστικά Κόμματα και το ΠΑΣΟΚ

Στο χώρο της κομμουνιστικής αριστεράς σημειώνονται τα τελευταία χρόνια, εξελίξεις ανάλογες κι αντίστοιχες μ' αυτές του ΠΑΣΟΚ, που τεκμηριώνουν κι επιβεβαιώνουν τη συνολική κρίση της ελληνικής κοινωνίας.

Τα κόμματα της κομμουνιστικής αριστεράς δεν χάνουν την ευκαιρία να στηλιτεύουν καθημερινά τις «ασυνέπειες» κι «υπαναχωρήσεις» του ΠΑΣΟΚ απ' τις αρχές και το Πρόγραμμά του, δεν μπορούν όμως εύκολα ν' αποκρύψουν ότι και τα δύο διατελούν κάτω απ' την κρυφή γοητεία της αλματικής ανόδου του ΠΑΣΟΚ, μιμούμενα ή επιχειρώντας να μιμηθούν συχνά, τα στοιχεία της προσωπικότητάς του, για τα οποία το ίδιο το ΠΑΣΟΚ δεν αισθάνεται ιδιαίτερα περήφανο.

Κάτω απ' την αμηχανία που προκάλεσαν οι αλλεπάλληλες εκλογικές νίκες του ΠΑΣΟΚ, το ΚΚΕ αλλά και το ΚΚΕ εσ. ενδίδουν περιοδικά: άλλοτε στη δημαγωγία και στο λαϊκισμό και άλλοτε στη στείρα άρνηση των πάντων και στην ισοπεδωτική απαξίωση όλων ανεξαιρέτα των μέτρων της Κυβέρνησης, αυτοαναιρώντας την όποια θετική όψη της κριτικής τους.

Καταγγέλλοντας ως ηγεμονισμό την επιδίωξη πολιτικής και κυβερνητικής αυτοδυναμίας από το ΠΑΣΟΚ, τα Κομμουνιστικά κόμματα, συγκεντρώνουν την αντιπολιτευτική τους στρατηγική και τακτική, στην επιδίωξη αναίρεσης αυτής της αυτοδυναμίας, με μεθόδους που πολλές φορές δεν εναρμονίζονται με το ήθος των πολιτικών αγώνων τους.

Έτσι η πλειοδοσία, σε κάθε διεκδίκηση, κάθε φορέα, η αδυναμία αποδοχής με ευθύτητα, των όποιων θετικών της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ, η όξυνση των αναπόφευκτων κι αντικειμενικά θεμιτών αντιθέσεων, σε πολώσεις που οδηγούν σε διασπάσεις (ΓΣΕΕ, Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης κ.λ.π.), η έλλειψη διάθεσης για θετική και δημιουργική δημοκρατική συνεργασία στα συνδικάτα και τους επιστημονικούς και κοινωνικούς φορείς κ.λ.π., απομακρύνουν όλο και περισσότερο την προοπτική «ενότητας στη βάση», που έστω και από διαφορετικές οπτικές, αποτελεί κοινό παρανομαστή και κοινό επίπεδο αναφοράς της διακηρυγμένης πολιτικής όλων των δημοκρατικών – προοδευτικών δυνάμεων.

Η πόλωση που καλλιεργείται, για αμυντικούς ή και καθαρά εκλογικούς λόγους, από τα Κομμουνιστικά Κόμματα, ενώ βραχυπρόθεσμα μπορεί να δημιουργηθεί μια πλαστή ευφορία, προσδοκίας, είσπραξης των απωλειών του ΠΑΣΟΚ από κάθε φύση δυσαρέσκειας, στην πράξη:

α) Ενθαρρύνει μοιραία αντιπαλότητες και αναβιώσεις αρνητικών καταβολών μερίδας μελών του ΠΑΣΟΚ.

β) Μακροπρόθεσμα κόβει τις γέφυρες, για εφικτές μελλοντικές συνθέσεις στο κοινωνικό σώμα, στο πλαίσιο της ανοιχτής δημοκρατικής δράσης στα μαζικά κινήματα.

γ) Θέτει σε δοκιμασία την αξιοπιστία τους ακόμα και στα μάτια των οπαδών τους, όταν η άκριτη πολλές φορές αντίθεσή τους στα πάντα, παίρνει μηδενιστικό χαρακτήρα, κι επομένως στερεί τη δυναμική και την ευθυβολία στις επισημάνσεις των πραγματικά αρνητικών σημείων της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ.

δ) Αφήνει έμμεσα ανοιχτές τις πόρτες στην επικράτηση του θεάτρου της πολιτικής, συντελώντας τον εξοβελισμό της πολιτικής των ενεργών πολιτών, με την απογοήτευση και την προοδευτική τους περιθωριοποίηση.

Επειδή σε μια δημοκρατική πολιτεία, είναι ισότιμη αναλογικά, η συμβολή, αλλά κι οι ευθύνες των κομμάτων Κυβέρνησης και Αντιπολίτευσης, απ' την ιδιαίτερη ιδεολογικοπολιτική και κοσμοθεωρητική τους οπτική, στη λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών και την κοινωνική πρόοδο, η ανάπηρη πολιτική ζωή στην οποία κατατείνουν με εκατέρωθεν ευθύνες οι εντάσεις μικροκομματικού χαρακτήρα, προβληματίζουν πια, σε σημαντικό βαθμό κάθε πολίτη και ιδιαίτερα τους νέους μας και τους αποστασιοποιούν αργά αλλά σταθερά από μια πολιτική που τελείται ερήμην τους, (είτε μέσα από «δικομματικούς καυγάδες» ή μέσα από «επαναστατικές γυμναστικές»), και που γι' αυτό, δεν τους αφορά.

Η γνώμη μου είναι, ότι μια άλλη, εποικοδομητική κριτική, (που σε καμιά περίπτωση δεν σημαίνει, ότι δεν θα είναι και αυστηρότατη, όπου απαιτείται, αλλά όχι δοσμένη εκ των προτέρων, συλλήβδην, για τα πάντα), από τα κομμουνιστικά κόμματα, μακροπρόθεσμα θα βοηθούσε αποφασιστικά ριζοσπαστικότερες, διαρθρωτικής κοινωνικής αλλαγής εξελίξεις στον τόπο μας και θα δημιουργούσε τις γι' αυτό απαραίτητες προϋποθέσεις.

Μ' άλλα λόγια, η πορεία του ΠΑΣΟΚ, σε μεγάλο βαθμό είναι διαλεχτικά δεμένη με την ποιότητα της κριτικής της αμφισβήτησης απ' την αντιπολίτευση. Και χωρίς να προσχωρήσουμε στο αιώνιο δίλημμα του ποιος «ήρξατο πρώτος χειρών αδίκων» μπορούμε να επιβεβαιώσουμε κι εδώ την αναπόδραστη αρχή του νόμου της Δράσης και της Αντίδρασης.

Είναι ακόμα φανερό, ότι μέσα στα δύο κομμουνιστικά κόμματα υπάρχουν αυτή την περίοδο ουσιαστικότερες δημιουργικές διεργασίες, που τείνουν –όσο κι αν αυτό είναι εξαιρετικά δύσκολο εγχείρημα- να μετατρέψουν την παραδοσιακή απολιθωμένη διαδικασία της αυτοκριτικής (στο μοντέλο που πολλές φορές εφαρμόζουμε κι εμείς), από διαδικασία εκτόνωσης, αποφόρτισης, συγκάλυψης κι ευλογίας της επανάληψης των ίδιων μεθόδων και πρακτικών, σε διαδικασία επαναπροσδιορισμού της θέσης τους, τόσο μεταξύ τους, όσο και σε σχέση με την ελληνική κοινωνία, την οποία, κάποιοι τουλάχιστον προσεγγίζουν, όχι δογματικά, επιθυμητά, εξιδανικευμένα και ηρωικά, αλλά με ειλικρίνεια, επιστημονική μεθοδολογία, αντικειμενικότητα κι αξιοπιστία. Το βιβλίο του Χρόνη Μίσιου «Καλά. Εσύ σκοτώθηκες νωρίς» πρέπει να το αναλύσουμε και να το αξιολογήσουμε σωστά και σε βάθος.

Η προσωπική μου εκτίμηση είναι, ότι όσο περνάει ο καιρός, κι όσο προχωράει η απομυθοποίηση των πάντων, (που προκύπτει από τη νηφάλια και ψύχραιμη και χωρίς συναισθηματισμούς κομματικούς πατριωτισμούς πια, σύγκριση των ιδεολογικοπολιτικών θεωριών, αρχών και αξιών, με τις συγκεκριμένες κομματικές πρακτικές όλων ανεξαιρέτα των κομμάτων), η αποστασιοποίηση, ανεξαρτητοποίηση και περιθωριοποίηση ενός σημαντικότερου στελεχιακού δυναμικού που σημειωνόταν μέχρι σήμερα, αρχίζει ορατά πια να μετατρέπεται σε δημιουργική και θετική για τις πολιτικές εξελίξεις σύνθεση, που επιτρέπει πια, έναν χωρίς παρωπίδες ειλικρινή διάλογο, ανάμεσα σε υπεύθυνους και ενεργούς πολίτες που έχουν διαφορετικές μεν οπτικές, αλλά και μια ωριμότητα που κατακτήθηκε αργά κι επώδυνα, από οδυνηρές πολλές φορές εμπειρίες, κι από την αμείλικτη συγκεκριμένη πραγματικότητα, που είναι το μεγαλύτερο σχολειό στην πολιτική.

Ετσι πολλοί πια καταλαβαίνουν, ότι σχήματα εγκεφαλικά σαν το ΑΚΕ, την ΚΕΑ, το ΛΑΕ κ.λ.π. οι μαζικοί φορείς σφραγίδες, με τους αποσκιρτούντες εκάστοτε, (δίκαια ή άδικα), δυσαρεστημένους, οι 4 κομματικές πλατφόρμες σ' ένα αξιόλογο μικρό κόμμα, που η δημοκρατία του συνέτριψε την όποια αποτελεσματικότητα στην παρέμβασή του στην κοινωνία, οι άγονες ομφαλοσκοπήσεις των καθαρών γκρουπούσκουλων και των σχεταριστικών ομάδων, αλλά και οι δικές μας «επιτροπές στήριξης», που από αδυναμίες ή αναστολές, τις θυμόμαστε μόνο στις παραμονές εκλογών, **πρέπει, είναι καιρός πια**, να δώσουν τη θέση τους στο άνοιγμα ουσιαστικού και θετικού διαλόγου μέσα στην κοινωνία, τα συνδικάτα, την τοπική αυτοδιοίκηση, τους μαζικούς κοινωνικούς και επιστημονικούς φορείς, που να διαμορφώνει, να κατοχυρώνει και να υπερασπίζεται, τις απαραίτητες προϋποθέσεις για ανασυγκρότηση του κατακερματισμένου κοινωνικού ιστού, για μια πολιτική των ενεργών πολιτών, που να μπορούν να συνθέτουν και να συμφωνούν και να τιμούν τις συμφωνίες τους σ' αυτά που συμφωνούν και τους ενώνουν, και να μπορούν να διαλέγονται με υπευθυνότητα και ήθος γι' αυτά, που αντικειμενικά οφείλουν να διαφωνούν, μια που συμερίζονται διαφορετικές κοσμοθεωρίες, χωρίς όμως ποτέ να αναιρούν την ενότητα στη βάση που σ' άλλα θέματα επιτεύχθηκε.

Η πολιτική μας, η μεγάλη πολιτική για την Εθνική και Διακομματική Αντιμετώπιση των Μεγάλων Θεμάτων που αφορούν όλους τους Έλληνες, πρέπει να υλοποιηθεί, με πλήρη ειλικρίνεια, ανοιχτό μυαλό αλλά και ορατή σε όλους τιμιότητα, ώστε έτσι ν' απελευθερωθούν από πολώσεις και φορτίσεις, και οι τάσεις των άλλων προοδευτικών και δημοκρατικών κομμάτων, που απαιτούν πια μια ριζική ανανέωση της πολιτικής

στην πατρίδα μας, αλλά και οι ανεξάρτητοι, κι ακόμα και οι παραδοσιακά εγκλωβισμένοι στη δεξιά εργαζόμενοι.

Υποστηρίζω τη συνεπή κι ολοκληρωμένη υλοποίηση της προγραμματικής μας αυτής πολιτικής, χωρίς τις σκόπιμες τρικλοποδιές των δήθεν κομματικών πατριωτών, που ίσως βλέπουν και προτάσσουν μέσα από την πολιτική μας αυτή, τα πρόσκαιρα μικροκομματικά ωφελήματα, κι όχι τη δυναμική, επιθετική και γι' αυτό δημιουργική και μακροπρόθεσμα επαναστατική δράση του ΠΑΣΟΚ μέσα στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό.

Οπου μπορούμε –κι όσοι θέλουμε και μπορούμε– μ' επιχειρήματα, συνέπεια και αξιοπιστία, να φέρουμε σε πέρας μια τέτοια πολιτική, είναι εύκολο, με πλήρη τεκμηρίωση ν' αποδείξουμε, ότι μόνο έτσι μπορούμε να φθάσουμε στην κοινωνία της συμμετοχής, της κοινωνικοποίησης, της αποκέντρωσης και της αυτοδιαχείρισης, σ' όλα τα επίπεδα της δημόσιας ζωής, της παραγωγής και του πολιτισμού, με τους ενεργούς πολίτες πρωταγωνιστές των εξελίξεων.

Πρέπει να πιστεύω να κάνουμε συνειδητή πίστη και αξιόπιστη κι αποτελεσματική πράξη, την πολιτική των «Διαδοχικών κι Επάλληλων Συνθέσεων στο κοινωνικό σώμα» που θα διασφαλίζει και θα κατοχυρώνει την ενότητα στη βάση, (διαλεκτική σύνθεση της Εθνικής Λαϊκής Ενότητας και της Ανοιχτής Δημοκρατικής Δράσης, που μέχρι σήμερα τόσο στρεβλώθηκαν, σκόπιμα, μέσα κι έξω από το κίνημα), σε εθνικό πρώτα, κοινωνικό ύστερα και ταξικό πιο πέρα επίπεδο, χωρίς όμως η ταξική ενότητα, να αναιρεί ποτέ την κοινωνική σύνθεση και την πρωταρχικής σημασίας για θέματα εθνικής κυριαρχίας εθνική ενότητα.

Η Ν.Δ. και το ΠΑΣΟΚ

Η πολιτική της Ν.Δ. απέναντι στο ΠΑΣΟΚ χαρακτηρίζεται από το 1981 κι εδώθε, κυρίαρχα απ' την αδημονία και το άγχος ανάκτησης αντί πάσης θυσίας και τιμήματος, των απολεσθέντων παραδείσων της κρατικής εξουσίας.

Οι αλλεπάλληλες αλλαγές αρχηγών της και η επιλογή του τελευταίου για να τάξει τα πάντα στους πάντες, η ασύδοτη δημαγωγία και λασπολογία μερίδας του τύπου της, ο μεθοδευμένος φανατισμός μελών της, η συμβολή της στην υποβάθμιση του δημόσιου βίου με την επιστροφή στο όχι μακρινό παρελθόν, (στην οποία ενδίδει συχνά και το ΠΑΣΟΚ, ανταποκρινόμενο σε τέτοιας ποιότητας αντιπαραθέσεις), υπηρετούν ένα και

μόνο σκοπό: τη συντήρηση της φλόγας του μόνου αξιόπιστου κατά την κρίση του κινήτρου των οπαδών της, την επίζηλη μ' άλλα λόγια κομματική – κρατική – κυβερνητική εξουσία, που θεωρούνταν (και όλο πια λιγότερο από πολλούς μπορεί πια να θεωρείται), ως περίπου κληρονομικό δικαίωμα της ποικιλώνυμης, συντηρητικής ως και αντιδραστικής παράταξης.

Η πρόσφατη αποχώρηση του κ. Στεφανόπουλου και η ίδρυση της ΔΗΑΝΑ, οι για λόγους ηθικής τάξης αποσκιρτήσεις των κ.κ. Μπούτου, Λιβανού και Νιάνια, η ανάγκη προσφυγής στις δάνειες δημοκρατικότερες εικόνες των κ.κ. Πεσματζόγλου και Πρωτοπαπά, οι συχνές ελευθέριες αποστασιοποιήσεις, σε λόγια και έργα, παραδοσιακών ηγετικών προσωπικοτήτων και επίδοξων δελφίνων και τέλος κάποιος διάλογος, που θέλει και δεν θέλει η σημερινή ηγεσία της Ν.Δ., δεν μπορεί πια να σταματήσει, στη βάση της, διαμορφώνουν κάποιες προοπτικές για θετικές διεργασίες, ότι δηλαδή και σ' αυτή κάτι καινούργιο γεννιέται, που μεταφράζει την κρίση της ελληνικής κοινωνίας σε κάποιες αισιόδοξες –μακριά απ' τις γνωστές συνταγές της δεξιάς- εξελίξεις.

Πιστεύω ότι κι εμείς, στο πλαίσιο της πολιτικής μας της Εθνικής Λαϊκής Ενότητας και της Ανοιχτής Δημοκρατικής Δράσης (Πολιτική των Διαδοχικών κι Επάλληλων Κοινωνικών Συνθέσεων), αλλά κι η υπόλοιπη αριστερά, έχουμε χρέος, ευθύνη, αλλά και συμφέρον, (στην κατεύθυνση της κοινωνικής επανασυγκρότησης και της προκοπής του λαού μας) να ενθαρρύνουμε αποφασιστικά τις διεργασίες αυτές με λόγια και με έργα.

Εκτιμώ, ότι σήμερα πια είναι πιο ώριμες οι συνθήκες, και αύριο ακόμη ωριμότερες, για την Απλή Αναλογική, που βέβαια δεν τη βλέπω ως ένα μηχανιστικά δικαιότερο εκλογικό σύστημα, αλλά ως επιστέγασμα μιας συνειδητής πορείας υλοποίησης των αρχών της πολιτικής μας για την κοινωνία των πολιτών, μέσα απ' την χωρίς διαστρεβλώσεις εφαρμογή της Πολιτικής της ΕΛΕ και της Ανοιχτής Δημοκρατικής Δράσης, σύμφωνα με όσα υποστήριξα ως εδώ.

Κυβέρνηση και Κίνημα

Χρειάζεται ενότητα αντίληψης, πολιτικής, ύφους και πρακτικής στην Κυβέρνηση. Και σταθερή διαλεχτική της σύνδεση με το Κίνημα. Εκτιμώ, ότι ο μηχανιστικός τρόπος με τον οποίο έγινε ο διαχωρισμός Κυβέρνησης – Κινήματος χωρίς να έχουν πριν διαμορφωθεί οι κατάλληλες κι απαραίτητες προϋποθέσεις, ήταν (κατά τη γνώμη

μου), λάθος. Κάθε οργανωτική ανασυγκρότηση στο ΠΑΣΟΚ συνοδεύτηκε από αναδιάταξη οργάνων και στελεχών, έτσι ώστε να μην εξασφαλίζεται ούτε η συνέχεια, ούτε η συνέπεια αλλά ούτε η σωστή δημοκρατική λειτουργία της οργάνωσης και βέβαια και η έξωθεν καλή μαρτυρία της.

Δεν χρειάζεται βέβαια να πω, και δεν καταλογίζω ευθύνες γι' αυτό σε κανέναν, ότι δεν βρέθηκε δυστυχώς ακόμη η λειτουργία (:), η φόρμουλα (:), η διαδικασία (:), κάποιοι από μας να μπορούμε σ' επιτροπές κι ομάδες δουλειάς του Κινήματος απ' το Σεπτέμβρη ως σήμερα. Δεν βρέθηκε ακόμα ο τρόπος να υλοποιηθεί η απόφαση του Προέδρου και του προηγούμενου Ε.Γ. για την ένταξη των μελών των κλαδικών οργανώσεων στις τοπικές οργανώσεις. Δεν βρέθηκε ακόμη ο τρόπος να λειτουργήσουν πολλές απ' τις επιτροπές κι ομάδες, ή τουλάχιστον να δράσουν πιο δυναμικά και αποτελεσματικά απ' τα προηγούμενα οργανωτικά σχήματα.

Οι ευθύνες είναι όλων μας και αντικειμενικά λιγότερες στο νέο Εκτελεστικό Γραφείο, που πρέπει και μπορεί πια να δρα **ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ, ΕΝΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ**, όπως ταιριάζει άλλωστε στο ανώτατο εκτελεστικό όργανο ενός αριστερού σοσιαλιστικού κινήματος.

Δεν βρέθηκε όμως ακόμη, (κι αν βρέθηκε δεν φάνηκαν ίσως αμέσως τ' αποτελέσματά του), ο τρόπος για τη διαλεχτική σύνδεση Κινήματος – Κυβέρνησης, ώστε να μη σημειώνονται τα γνωστά σ' όλους μας αρνητικά φαινόμενα που σχετίζονται με τη συνολική κομματική μας αξιοπιστία στην ελληνική κοινωνία. Γιατί δεν μπορεί επ' άπειρον να συνεχίζονται προσωπικές πολιτικές, ασύμβατες πολιτικές, πολιτικές μακριά από τις αρχές μας, αλλά ακόμα, κι απ' αυτό το ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ που ψήφισε ο λαός το 1985.

Είναι καιρός ν' αναζητηθεί ένα καινούργιο σφρίγος και ν' αποκατασταθεί σε πολλούς κυβερνητικούς τομείς η έξωθεν καλή μαρτυρία για τη συνέπεια και τη συνέχεια της πολιτικής μας και την αξιοπιστία της.

Τίποτε δεν δικαιολογεί τη στιγμή, που η δύσκολη οικονομική κατάσταση επιβάλλει αντικειμενικά μια σφιχτή εισοδηματική πολιτική, να δίνεται η αίσθηση και σ' άλλους κυβερνητικούς τομείς, εντελώς αδικαιολόγητα, μιας παθητικότητας, ανασταλτικότητας, κι ευθυνοφοβίας, που οδηγούν σ' εκτιμήσεις για «δεξιά» συνολική στροφή.

Αντίθετα, σε τομείς ιδεολογικού χαρακτήρα, που σύμφωνα με την εξέλιξη του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού, παίζουν το σημαντικότερο ρόλο στην πορεία για το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό, (παιδεία, επικοινωνίες, μαζικά μέσα ενημέρωσης,

δημοκρατικοί θεσμοί κ.λ.π.), η αλλαγή όφειλε, και οφείλει, να είναι ανυποχώρητη, άφοβη, χωρίς κλυδωνισμούς κι αντιφάσεις, χωρίς πολιτικαντισμούς και λογική διαχείρισης.

Καλλιεργήθηκε έντεχνα από παραπολιτικούς και παρακομματικούς κύκλους και πολλές φορές δόθηκε η εντύπωση, ότι είναι επιτυχία το να μη δρας, να βιώνεις λάθρα, και να πράττεις, ότι φαντάζεσαι ότι δεν θα δυσανεστήσει κάποιους, που ανενδοίαστα, φέρονται ότι εκφράζουν, καταναλώνουν, καπηλεύονται ή και «διαθέτουν» τον Πρόεδρο.

Είναι δυστυχώς πραγματικότητα, ότι οι μεγάλες διαρθρωτικές αλλαγές, που παρά τη συνολική αντιπολιτευτική μεμψιμοιρία τους, οι άλλες προοδευτικές δυνάμεις ποτέ δεν αμφισβήτησαν, ούτε ως προς τη συνέπεια στις αρχές μας, ούτε ως προς τη μεθοδολογία εφαρμογής τους, παραπαίουν σήμερα μέσα στις αντιφάσεις μιας πολιτικής που θέλει να συμβιβάσει τ' ασυμβίβαστα, να κάνει δηλ. ομελέτα χωρίς να σπάσει ούτε ένα αυγό. Και αιτία κύρια γι' αυτό, είναι πολλές φορές, η μεθοδευμένη και σκόπιμα στρεβλή «ερμηνεία των βουλών του Προέδρου», από τους αυτόκλητα κάθε φορά και χωρίς ευθύνη του Προέδρου, φερόμενους ως εκφραστές του, και η λανθάνουσα και έως ανοιχτή διάθεση άμεσης προσαρμογής, απ' αυτούς, που αντίθετα, έχουν την εκχωρημένη απ' τον Πρόεδρο πολιτική ευθύνη: να έχουν υπεύθυνη, τεκμηριωμένη, συνεπή με τις αρχές και το πρόγραμμά μας άποψη, πρόταση και θέση, και όχι να κάμπτουν, (πριν τους ζητηθεί και το κυριότερο χωρίς καν να τους ζητηθεί), τη μέση, επιβραδύνοντας, ή και αναιρώντας ακόμα τις κατευθύνσεις του Προγράμματος Κυβερνητικής Πολιτικής.

Γιατί άραγε δεν προωθήθηκε ως σήμερα το Σχ.Νόμου για την παραπλανητική διαφήμιση που είναι έτοιμο, απ' το 1982; Πως θα πετύχει έτσι η ελληνοποίηση των προμηθειών και η μεταλλαγή της μέσης αλλοτριωμένης κοινωνικής συνείδησης του Έλληνα καταναλωτή;

Γιατί δεν προωθήθηκε ακόμα η θεσμοθέτηση του Εθνικού Κτηματολογίου, που είχε κατατεθεί όμως το 1979 ως Σ.Ν. από το ΠΑΣΟΚ (αξιωματική αντιπολίτευση) στη Βουλή, που περιλήφθηκε δύο φορές στα προγράμματα Κυβερνητικής Πολιτικής (81, 85), και τις αντίστοιχες προγραμματικές δηλώσεις του Πρωθυπουργού και που είχε πίσω του τη μοναδική ομοφωνία, όλων των κομμάτων του ΤΕΕ, των Πανεπιστημίων κ.λ.π.;

Πως θα πείσουμε ότι είμαστε συνεπείς, όταν σ' ένα τέτοιο θέμα εθνικής κλίμακας και σημασίας και θεμέλιο για κάθε Αναπτυξιακό Σχεδιασμό αδρανούμε τόσο προκλητικά ή είμαστε έτοιμοι να το διαστρεβλώσουμε;

Γιατί δεν ολοκληρώνουμε την απαραίτητη θεσμική υποδομή για τη ριζική αλλαγή στην Παιδεία, με την ίδρυση: της Εθνικής Ακαδημίας Γραμμάτων κι Επιστημών, (ελεγκτικού μηχανισμού της κοινωνίας για την ποιότητα των σπουδών και της έρευνας), και των Νομικών Προσώπων Αξιοποίησης και Ανάπτυξης της ίδιας περιουσίας των ΑΕΙ, (ώστε να ολοκληρωθεί και η οικονομική διαχείριση κι αυτοδυναμία των ΑΕΙ, χωρίς να χρειάζεται να στραγγίζει ο κρατικός προϋπολογισμός);

Πως θα αναβαθμίσουμε το επίπεδο της Παιδείας μας, (που εντούτοις, σήμερα, είναι σαφέστατα ανώτερο, παρά τις υποκριτικές ομιωγές όσων δεν βρίσκονται στα ΑΕΙ, τα ΤΕΙ, τα Λύκεια, τα Γυμνάσια και τα Δημοτικά μας, για να δουν τις διαφορές, αλλά αρέσκονται εκ συστήματος να κινδυνολογούν ατεκμηρίωτα και να παραπληροφορούν;)

Γιατί δρομολογούμε τις ριζοσπαστικές αλλαγές στο πεδίο του Φαρμάκου για να τις αφήσουμε μετά τη μέση;

Γιατί μιλάμε για την εκκλησιαστική και μοναστηριακή περιουσία με τόσο ρηξικέλευθο τρόπο και το Σ.Ν. που ετοιμάζουμε δεν έχει καμιά σχέση με τους λόγους μας;

Γιατί δεν προχώρησε ακόμη η δημιουργία των προϋποθέσεων για συγκροτημένη, ενιαία και συντονισμένη δράση και πολιτική, της ΠΥΡΚΑΛ, της Στάγιερ, της ΕΑΒ και της ΕΒΟ κ.λ.π., σε επίπεδο παραγωγής και εμπορίας; Γιατί αγνοήθηκαν συγκεκριμένες πλήρως επιστημονικά τεκμηριωμένες κι έτοιμες για εφαρμογή προτάσεις εθνικά ανεξάρτητης κι αυτοδύναμης αμυντικής μας θωράκισης, σύμφωνα με όσα ο Πρόεδρος κατ' επανάληψη είτε στο παρελθόν στην Κεντρική Επιτροπή, για τη σοβαρότατη δουλειά που γίνεται στο Κέντρο Ερευνών Εθνικής Αμυνας, για τις προτάσεις του Καθηγητή Τσίπη, κ.λ.π.;

Πως θα είμαστε έτοιμοι, όταν έρθει η ώρα να λήξει η σύμβαση παραμονής των ξένων βάσεων στην Πατρίδα μας να περιφρουρήσουμε μ' ευθύνη κι αποτελεσματικότητα με δικά μέσα την εθνική μας κυριαρχία;

Πως θα σταματήσουμε, τις βαρύτατες για την εθνική οικονομία και πλήρως ατεκμηρίωτες πολλές φορές εισαγωγές πολεμικού υλικού, που κατασκευάζεται, ή μπορεί να κατασκευάζεται (αν φτιάξουμε τις απαραίτητες προϋποθέσεις) στην

Πατρίδα μας; Τοποθετήθηκα πολλές φορές και μ' επιμονή, τόσο στην Κ.Ε. όσο και στο Ε.Γ. για τα θέματα αυτά, και θα ήταν ευχής έργο να ξέρουμε, πως και πόσο προχώρησε η πολιτική μας στα πεδία αυτά.

Πιστεύω ότι η Κυβέρνηση της δεύτερης τετραετίας της Αλλαγής, πρέπει να βρει ένα άλλο πρόσωπο. Οι υπουργοί μας και οι άλλοι κυβερνητικοί παράγοντες, πρέπει να έχουν υπόψη, ν' αναλαμβάνουν τις ευθύνες τους, και να κρίνονται μόνο για το έργο τους. Να μην αισθάνονται μόνιμοι, για να αναγκάζονται γι' αυτό να επενδύουν, σε φιλίες, συνασπισμούς, λυκοφιλίες ισορροπιών και πολύ «ρεαλισμό», ή ακόμη και στο «μη έργο», στη «μη αλλαγή», στην απλή διατήρησή τους λόγω ανοχής, μακροθυμίας, ή απροθυμίας για να δοκιμασθεί κάτι το νέο, που μπορεί στ' αλήθεια να ανανεώσει τα πράγματα.

Κι επειδή βέβαια είναι απόλυτα λανθασμένη κι απλουστευτική η άποψη ότι η σωτηρία βρίσκεται στο «να φύγουν αυτοί, για να 'ρθουν οι άλλοι», πιστεύω ότι θα πρέπει επιτέλους να εγκαθιδρυθούν, να καθιερωθούν και να τηρούνται αρχές, και πραγματικά αντικειμενικές, αξιοκρατικές, διάφανες, συλλογικές και δημοκρατικές διαδικασίες στις επιλογές προσώπων, που με βάση τις συγκεκριμένες ικανότητες και δυνατότητές τους και για εναλλασσόμενες ευθύνες στο κόμμα, την Κυβέρνηση και τους μαζικούς και κοινωνικούς φορείς, με διαφορετικό βάρος ενασχόλησης και ευθύνης στον κάθε τομέα, χωρίς όμως ποτέ ν' αποκόπτονται από οποιαδήποτε, απ' τις θεμελιακές, όχι μόνο σύμφωνα με τις αρχές μας, αλλά κι απ' τις λειτουργικές ανάγκες του Κινήματος, ευθύνες, που ολοκληρώνουν την καλύτερη συμβολή του κάθε μέλους.

Στην Κ.Ε. από το 1974 και σ' όλα τα όργανα που συμμετείχα μέχρι σήμερα, υποστήριξα, κι υποστηρίζω, την εναλλαγή και την ανακλητότητα, που δεν παγιώνουν, δεν «ειδικεύουν», δεν μονοπωλούν, δεν αλλοτριώνουν και τελικά δεν αναιρούν αρχές, θεωρίες και πρακτικές που πρέπει να κυριαρχούν σ' ένα αριστερό σοσιαλιστικό κόμμα.

Θα επιχειρήσω να διατυπώσω τις παρακάτω σχετικές σκέψεις και προτάσεις:

α) Οι υπουργοί και υφυπουργοί, να ξέρουν ότι θα παραιτούνται από τη βουλευτική τους ιδιότητα.

β) Οι υπουργοί και υφυπουργοί, να ξέρουν ότι δεν θα μπορούν να παραμείνουν (κι αυτό όχι σιδηρούς κανών μια που ο Πρωθυπουργός διαλέγει τους συνεργάτες του), για παραπάνω από δύο, τρία ή τέσσερα το πολύ συνεχή χρόνια, ανάλογα πάντα με τις συγκεκριμένες ανάγκες της συνολικής μας πολιτικής που πρέπει πάντα να συνδέει

όπως είπαμε διαλεκτικά, την Κυβέρνηση με το Κίνημα. Το ίδιο φυσικά αναλογικά πρέπει να ισχύει για τους Γενικούς και Ειδικούς Γραμματείς και τους Διοικητές/Γεν. Διευθυντές.

γ) Οι τριακόσιοι υποψήφιοι βουλευτές εναλλασσόμενοι, να συμπληρώνουν σε κάθε τετραετία της Βουλής, διετή ή μονοετή θητεία. Γι' αυτό θα πρέπει να επιλέγονται, ανάλογα με τις ικανότητές τους, το ήθος τους, την ιδεολογικοπολιτική τους συγκρότηση και τη συνέπειά τους, σύμφωνα με τις ανάγκες του Κινήματος, με αυστηρά, πάντα, αξιοκρατικά κι αντικειμενικά κριτήρια και με διαδικασίες που θ' αποφασίζει η Κ.Ε., και οι τριακόσιοι.

δ) Μετά από οχτώ συνολικά χρόνια στη Βουλή (κι αυτό όχι σιδηρούς κανών), οι βουλευτές μας θα πρέπει να δουλεύουν για τέσσερα τουλάχιστον χρόνια, στο κόμμα, ή στα μαζικά κινήματα, (συνδικάτα, κοινωνικοί επιστημονικοί φορείς).

ε) Μετά από τέσσερα χρόνια θητείας ως Υπουργοί, Υφυπουργοί, Γεν. Γραμματείς, Διοικητές/Γεν.Διευθυντές τα μέλη του ΠΑΣΟΚ θα πρέπει να δουλεύουν για δύο τουλάχιστον χρόνια, κύρια στο κόμμα ή στα μαζικά κινήματα.

στ) Μετά από οχτώ συνολικά χρόνια, ή σε ειδικές περιπτώσεις 10 χρόνια θητείας ως Δήμαρχοι, τα μέλη του ΠΑΣΟΚ θα πρέπει να παραμένουν Δημοτικοί Σύμβουλοι για άλλα τέσσερα χρόνια, (για να υπάρχει συνέχεια, αλλά και παράδειγμα ήθους), ενώ ταυτόχρονα θα δουλεύουν και στο κόμμα.

ζ) Μέλος του ΠΑΣΟΚ με συγκεκριμένη θητεία σε κυβερνητική θέση, θα πρέπει, παράλληλα με τη δουλειά του στο κόμμα, ν' αναλαμβάνει κι ευθύνες, σε ιεραρχικά (με την παραδοσιακή αντίληψη) πρώτα μικρότερη και μετά μεγαλύτερη κυβερνητική θέση, για να μη διαμορφώνονται στρεβλές αστικές εξουσιαστικές αντιλήψεις, και να διαπαιδαγωγείται έτσι, όχι μόνο η οργάνωσή μας, αλλά και η ελληνική κοινωνία, ότι οι θέσεις για μας είναι ευθύνες και υποχρεώσεις, και όχι επίζηλοι τίτλοι εξουσίας για τους οποίους κάποιιοι, πολλές φορές, χωρίς ικανότητες, ήθος, ιδεολογικοπολιτική συγκρότηση και συνέπεια διαγκωνίζονται, χωρίς αρχές, χρησιμοποιώντας ελάχιστα κολακευτικές μεθόδους και διαδικασίες.

Οι παραπάνω σκέψεις βέβαια, δεν επιχειρούν σε καμία περίπτωση, να ποσοτικοποιήσουν μηχανιστικά, ένα καθαρά ποιοτικό πρόβλημα, αλλά εκφράζουν τον προβληματισμό που έχει αναπτυχθεί στις οργανώσεις μας όταν βλέπουν:

α) Οτι πολλοί, ανακαλύπτουν το σοσιαλιστικό ήθος, τις δημοκρατικές διαδικασίες, και τις αρχές του Κινήματος, μόνο όταν χάσουν την κυβερνητική τους ιδιότητα.

β) Οτι πολλοί κριτικάρουν αυστηρότητα, την «έλλειψη σοσιαλιστικού ήθους», την έλλειψη δημοκρατικών διαδικασιών» και την «ασυνέπεια στις αρχές του Κινήματος», κάποιων στελεχών των οποίων εποφθαλμούν τη συγκεκριμένη κομματική/κυβερνητική θέση.

γ) Οτι πολλοί διατηρούν «διακριτικές» έως «πλήρως αδιάκριτες» εκλεκτικές συγγένειες με συγκροτήματα του τύπου και συγκεκριμένους δημοσιογράφους, που φέρονται πάντα «πριν από μας», καλύτερα πληροφορημένοι για τα τεκταινόμενα στο Κίνημα, και την ιδιαίτερη δράση ορισμένων στελεχών κ.λ.π.

Κι όταν, όλ' αυτά τα συσχετίζουν, με την αξιοπιστία της μετάφρασης της Θεωρίας μας σε Πράξη.

Ετσι πιστεύω, ότι κάτι πρέπει να κάνουμε στην κατεύθυνση αντικειμενικοποίησης όλων των κυβερνητικών διαδικασιών και πρακτικών μας, που να αποπνέουν στην πράξη ένα άλλο ήθος και μια άλλη ποιότητα, κι όχι απλά κι ανέξοδα, μόνο να τα επαγγέλονται, ή να καταγγέλουν γνωστές σε όλους μας αλαζονείες και ασυνέπειες.

Στο προλογικό σημείωμα στο άρθρο του Γιάννη Παπαδάτου με τίτλο «**Η κοινωνικοποίηση στη στρατηγική μετάβασης**» εγράφη από παραδρομή: «Η κοινωνικοποίηση είναι άμεσα συνδεδεμένη με την Αυτοδιαχείριση και το Δημοκρατισμό...» αντί του ορθού: «**Η κοινωνικοποίηση είναι άμεσα συνδεδεμένη με την Αυτοδιαχείριση και το Δημοκρατικό Πρόγραμματισμό...**».